

ΣΟΡΟΚΑΔΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ
(1928 – 2009)

Είναι μέρες που το νησί κλείνει. Μήτε πλεύμενο σιμώνει, μήτε αεροπλάνο. Όξω από το Ναυτικόν Όμιλο, σιμά στο φανάρι του «Αϊ-Νικόλα» έχει ένα χαμηλό μόλο ίσα ίσα με τη θάλασσα. Πρέπει να ξιπολυθείς, για να πας στην άκρη του.

Με σοροκάδα μ' άρεζε να κολυμπάω πίσω από το μόλο, μέσα στους αφρούς που το καβάλαγαν, φυλαγμένος απ' τη δαιμονικήν ορμή της θάλασσας. Σαν ξεπρόβαινα στην άκρη του μόλου μ' άρπαζε ένα κύμα μακρύ, αμάχητο, και με σφεντόναγε μονομιάς εκατό μέτρα πέρα, στ' απάγκιο.

Στον πάτο, τρία τέσσερα μέτρα βαθιά, έχει κομμάτια καλώδια και λαμαρίνες. Ό,τι απόμεινε από 'να αμερικάνικο καταδρομικό, που το διαλύσανε.

Τούτο το πολεμικό είχε έρθει στη Ρόδο για επίσκεψη καλής θελήσεως - κάπως έτσι το λένε, θαρρώ. Το λιμάνι είχε τοιμαστεί για να καλοδεχτεί τους Αμερικάνους. Οι γυναίκες των αξιωματικών είχανε φτάσει απ' την παραμονή, και νιαουρίζανε στα σαλόνια των ξενοδοχείων - αλλόκοτην αίσθηση που σου δίνουν οι Αμερικάνες, σα μαζευτούνε πολλές.

Τα μπαρ ήταν έτοιμα όλα - ο Μπαμπούλας, που γινότανε Black Cat για την περίπτωση, το Rio Grande, το Long John και τ' άλλα. Τα κορίτσια τους ήρθαν απ' τον Πιεραιά μαζί με τις γυναίκες των αξιωματικών, και περιμέναν στις πόρτες τα ναυτάκια που θα ξεπαρκάραν.

Μόνο που πήρε σοροκάδα τ' απόγιομα. Το λιμάνι άδειασε μονομιάς, οι βάρκες τραβηχτήκανε στη στεριά και τα καϊκια κρυφτήκανε στο φυλαγμένο κόρφο, το Μαντράκι. Δυο τρία βαπόρια που βρέθηκαν, λεβάραν τις άγκυρες και πήγανε στην Ψαροπούλα, από σταβέντο. Μόνο ο Αμερικάνος απόμεινε, φουνταρισμένος αρόδο, όξω απ' το λιμάνι. Σαν κατάλαβαν απ' το Λιμεναρχείο πως δεν το 'χε σκοπό να κουνήσει, του μήνυσαν να φύγει, κι η σοροκάδα δε σήκωνε λεβεντιά.

Ο καπετάνιος κούνησε τους ώμους σαν του τα 'πανε. Το δελτίο καιρού έδειχνε άνεμο εφτά οχτώ μποφόρ, κι οι κανονισμοί του προβλέπανε πως με τέτοιον καιρό έπρεπε να 'ναι φουνταρισμένος με τις δυο άγκυρες, με τόσα κλειδιά καδένα στην καθεμιά. Καλού κακού φουντάρισε δυο κλειδιά παραπάνω, κι επιτέλους αν αγρίευε ο καιρός είχε κι άλλη καδένα. Βάστηξε επιφυλακή το μισό τσούρμο, και τις μηχανές αναμμένες, για να 'χει ατμό.

Δε γινόταν καλύτερη φροντίδα, αλίμονο αν αλλάζαν αραξοβόλι τ' αμερικάνικα πολεμικά, με την κουβέντα ενός ντόπιου λιμενάρχη' τι τους είχαν τους κανονισμούς!

Μόνο που φρεσκάρισε η σοροκάδα, με το σούρουπο. Δουλεύοντας επίμονα, ύπουλα, το μπόντζι ξεκλείδωσε τη μια καδένα, και το καράβι απόμεινε φουνταρισμένο στο 'να σίδερο. Από κει και πέρα, δεν το γλιτώνανε. Βάρεσε συναγερμός, το τσούρμο χίμηξε να μανουβράρει, πού να προφτάσει! Το πολεμικό ξέσυρε σα φρόκαλο το σίδερο, και κόλλησε πάνω στα βράχια του χαμηλού μόλου. Οι Αμερικάνοι πηδούσανε στη θάλασσα σαν τα μπακακάκια, κι οι ντόπιοι μαζευτήκανε στην ακρογιαλιά και τους μαζεύανε μισοπνιγμένους.

Την άλλη μέρα το πρωί η σοροκάδα έσπασε. Τ' αμερικάνικο καράβι ήταν καθισμένο ψηλά πάνω στα βράχια, κι ο κόσμος το χάζευε από μακριά- δεν τον αφήναν να σιμώσει. Έμοιαζε απείραχτο, να το πετάξεις στη θάλασσα και να ξαναφύγει, έτσι πιστέψαν οι πολλοί. Οι θαλασσινοί κουνούσαν το κεφάλι, ξέραν πως το καράβι είχε πεθάνει πια...

Το κουφάρι απόμεινε δυο τρεις μήνες καρφωμένο στα βράχια του χαμηλού μόλου, για να δοξάζει τους κανονισμούς. Ύστερα το διαλύσανε. Ένας βουτηχτής σκοτώθηκε πάνω στη δουλειά.

Αν κοιτάξεις με το γυαλί, βλέπεις ακόμα στον πάτο παλιές λαμαρίνες και κομμάτια καλώδια.

Εισαγωγικά

- Η θεματογραφία του Κάσδαγλη μυθοποιεί και αναπλάθει τα αδιέξοδα, τα προβλήματα, τις περιπέτειες της ελληνικής κοινωνίας από την Κατοχή ως σήμερα.
- Αποτυπώνει ρεαλιστικά βιώματα και εμπειρίες στα αφηγήματά του που ενέχουν την αξία μαρτυρίας για την εποχή και απεικονίζει την κοινωνική παθολογία με την ψυχρή ματιά ενός παρατηρητή χωρίς να παίρνει θέση.
- Επιμένει στην περιγραφή κοινωνικών ομάδων ή ατόμων του περιθωρίου· τα πρόσωπα είναι έρμαιοι των ενστίκτων και των παθών τους, είναι φορείς μιας τυφλής ειμαρμένης από την οποία εν τέλει συντρίβονται.
- Ο Κάσδαγλης καλλιεργεί τον ακραίο και, συχνά αποτρόπαιο, ψυχολογικό και κοινωνικό ρεαλισμό.
- Η ρεαλιστική γραφή του προσλαμβάνει νατουραλιστικές αποχρώσεις παράλληλα με την ειρωνεία και τη σατιρική διάθεση.

Ο μύθος του Σιγήματος

Δραματικός χώρος του αφηγήματος είναι η Ρόδος και μάλιστα ο μόλος του Άι Νικόλα. Με **ανάδρομη αφήγηση** ο συγγραφέας μας περιγράφει το **ναύαγιο του πολεμικού πλοίου**, το οποίο ανήκε στον έκτο αμερικανικό στόλο, ο οποίος, ως γνωστόν, είχε επιχειρησιακή δράση στη Μεσόγειο και το οποίο πραγματοποιούσε **επίσκεψη καλής θελήσεως**, όπως τονίζει ειρωνικά ο αφηγητής. Είχαν μάλιστα γίνει οι σχετικές ετοιμασίες στο λιμάνι για να υποδεχθούν τους Αμερικάνους. Μάλιστα αναφέρει και την άφιξη των γυναικών των αξιωματικών που «**νιαουρίζανε στα σαλόνια των ξενοδοχείων**», για να τονίσει την εντύπωση που προκαλεί η συμπεριφορά τους και μάλιστα «**σα μαζευτούνε πολλές**».

Δεν παραλείπει να τονίσει και τα **οικονομικά οφέλη** που θα είχαν οι ιδιοκτήτες των μπαρ, γι' αυτό και **άλλαξαν τις ονομασίες τους «για την περίπτωση»** και έφεραν και **κοινές γυναίκες από τον Πειραιά**. Οι Αμερικανοί ναύτες ξοδεύουν πολλά χρήματα για διασκέδασεις. Αυτή τους ακριβώς την αδυναμία εκμεταλλεύονται οι ιδιοκτήτες των μπαρ και γι' αυτό **προετοιμάζονται κατάλληλα για την «εκλεκτή» πελατεία τους**.

Το απόγευμα της ημέρας της άφιξης του πλοίου **άρχισε να φυσάει δυνατός σορόκος** (νότιος ή νοτιοανατολικός άνεμος). Το λιμεναρχείο εξέδωσε απαγορευτικό και οι Έλληνες ναυτικοί απέσυραν τα πλοία τους σε απάνεμα λιμάνια. Ο λιμενάρχης ειδοποίησε τον Αμερικανό καπετάνιο να ακολουθήσει τους κανονισμούς ασφαλείας εκείνος όμως **αγνόησε τη δύναμη των στοιχείων της φύσης**, εμμένοντας **αλαζονικά** στους κανονισμούς του Αμερικανικού ναυτικού.

«Με το σούρουπο φρεσκάρισε η σοροκάδα», η οποία παρέσυρε το πλοίο, σπάζοντας τις αλυσίδες και τις άγκυρες και το πέταξε στα βράχια του χαμηλού μόλου. **Οι Αμερικανοί ναύτες σώθηκαν με τη βοήθεια των ντόπιων**. Σε δυο τρεις μήνες, το πλοίο το διέλυσαν, ενώ στο βυθό της θάλασσας υπάρχουν ακόμα καλώδια και λαμαρίνες.

Τελειώνοντας την ιστορία του караβιού ο συγγραφέας με την αναδρομική αφήγηση του (στο παρελθόν) **ξαναγυρίζει στο «τώρα»**, από κει που ξεκίνησε χρονικά και τοπικά: «**Αν κοιτάξεις... καλώδια**».

Η δομή του κειμένου

Το κείμενο χωρίζεται σε τρεις ενότητες

A

«Είναι μέρες...
που το διαλύσανε»

Ο συγγραφέας αναφέρεται στην προετοιμασία των κατοίκων του νησιού για τον ερχομό του πλοίου, ενώ ταυτόχρονα υπαινίσσεται τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν.

B

«Τούτο το πολεμικό...
τους μαζεύανε μισοπνιγμένους»

Περιγράφεται το ναυάγιο, αφού έχει επισημανθεί η υπεροπτική αδιαφορία του καπετάνιου, που, υπερτιμώντας τις ανθρώπινες δυνατότητές του, αγνόησε επιδεικτικά τις προειδοποιήσεις για την δυσμενή μεταβολή του καιρού.

C

«Την άλλη μέρα...
κομμάτια καλώδια»

Μέσω της συντριβής του περήφανου πλοίου περιγράφεται η καταρράκωση της ανθρώπινης αλαζονείας. Η ύβρις του καπετάνιου προκάλεσε εύλογα την τιμωρία, δηλαδή την αμετάκλητη τιμωρία του.

Θεματικός άξονας

Κέντρο του διηγήματος είναι η υπερφίαλη στάση του καπετάνιου που αφήφησε τα στοιχεία της φύσεως περιφρονώντας τις υποδείξεις του λιμεναρχείου και δίδοντας υπερβολική πίστη στους κανονισμούς του αμερικανικού ναυτικού.

Το διήγημα επαναφέρει την πανάρχαια ελληνική αντίληψη της Υβρεως και της συνακόλουθης Νεμέσεως. Κύρια ιδέα της αρχαίας τραγωδίας είναι πως ο άνθρωπος δεν επιτρέπεται να υπερβεί τα όριά του και να συγκρουστεί με τους θεούς ή τη φύση, με υπέρτερες δυνάμεις. Τότε επέρχεται η Τίσις, που είναι η Κάθαρση που αποκαθιστά τη διασαλευθείσα ηθική τάξη του κόσμου. Στο διήγημά μας η τιμωρία είναι το ναυάγιο και η ταπείνωση του υπερόπτη κυβερνήτη. Έτσι εκδηλώνεται και η σχέση ανθρώπου-φύσης.

Παρά το γεγονός ότι ο άνθρωπος κατόρθωσε να δαμάσει το φυσικό κόσμο, το διήγημα μας υπενθυμίζει ότι δεν πρέπει να υποτιμούμε την αρχέγονη δράση της φύσης που ανατρέπει τα περήφανα σχέδια του ανθρώπου. Αυτό είναι το ύψιστο μάθημα της ζωής.

Ο ρηδισμός του διηγήματος

Στο μέσο περίπου της αφήγησης κι ενώ η σοροκάδα σαρώνει τα πάντα στο νησί, ο αφηγητής σκηνοθετεί την είσοδο του κύριου ήρωα, του Αμερικανού που υπερφίalos υψώνει το ανάστημά του στην θάλασσα. Ως έμπειρος καπετάνιος, έχει υπέρμετρη εμπιστοσύνη στις ικανότητές του, την τελειότητα των μηχανικών κατασκευών και αγνοεί τις υποδείξεις του λιμεναρχείου με την αλαζονεία που δημιουργεί η πολεμική ισχύς της υπερδύναμης. Ο αφηγητής συνθέτει την ηθογραφία του Αμερικανού με την αποκάλυψη των μύχιων διαλογισμών του, που εκφράζουν τον τρόπο του σκέψης του, τη φιλοσοφία ζωής που τον διέπει. Εδώ συντελείται η Υβρις. Ο Αμερικανός όχι μόνο παραβαίνει τους ναυτικούς κανονισμούς της Ελλάδας, αλλά περιφρονεί και τη χώρα και το λαό της, πάσχοντας από το σύνδρομο της υπεροχής των ισχυρών του κόσμου έναντι των μικρών λαών.

Έχοντας περιφρονήσει το φυσικό δίκαιο, η Φύση, ως Θεία Νέμεσις, αναλαμβάνει να αποκαταστήσει τη διασαλευθείσα ισορροπία. Σαμποτάρει τον εισβολέα στον ιερό της χώρο, αργά αλλά σταθερά και ακολουθεί η συντριβή του πλοίου στα βράχια. Ο μοναδικός τελικά υπαίτιος αυτής της ναυτικής τραγωδίας είναι ο κυβερνήτης.

Ειρωνικά εικονογραφούνται και οι Αμερικανοί γενικότερα. Η φράση «επίσκεψη καλής θελήσεως» σημαίνει επισκέψεις πολιτικών ηγετών ή πολεμικών πλοίων που **αποσκοπούν στην επίδειξη ισχύος και του αμερικανικού ηγεμονισμού ανά την υφήλιο.**

Αρνητικά, επίσης σχολιάζεται η έλευση των Αμερικανίδων στο νησί, ο λόγος τους ηχεί ανοίκειος και παράδοξος στο νησιωτικό χώρο της Ελλάδας.

Ειρωνική, όμως, είναι και η αναφορά του αφηγητή στους Έλληνες κατοίκους του νησιού, ιδιοκτήτες των μπαρ, που κάνουν τα πάντα, προκειμένου να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους την επίσκεψη των Αμερικανών. Κατ' αρχήν οι μετανομασίες στις επιγραφές των μπαρ σε Black Cat, Rio Grande, Long John και κατά δεύτερο λόγο η **δουλοπρέπεια** έναντι των ξένων στους οποίους προσφέρουν όλων των ειδών τις «υπηρεσίες», μέχρι και κορίτσια από τον Πειραιά, πιστοποιούν τη γενικότερη **αλλοτρίωση και έκπτωση των πολιτιστικών αξιών** που αρχίζει τότε και ολοκληρώνεται στις μέρες μας.

Ίσως, όμως, κύριο πρόσωπο να είναι ο ίδιος ο αφηγητής. Η στάση ζωής και οι αξίες που πρεσβεύει. **Ο έντονος αντιαμερικανισμός του δηλώνει το διάχυτο αίσθημα του ελληνικού λαού έναντι της αμερικανικής ηγεμονίας και της πολιτικής ή άλλης εξάρτησης από την υπερδύναμη.** Παρόμοια είναι και τα αισθήματα των άλλων Ροδιών για την αλλοτρίωση, την προσβολή της εθνικής αξιοπρέπειας με την αλλοίωση της ελληνικής γλώσσας που σημαίνει εν τέλει αυτή η προβολή του πολιτικού ιμπεριαλισμού. Όμως **οι ντόπιοι** σπεύδουν να σώσουν τους αμερικανούς ναύτες από βέβαιο πνιγμό με μια **μεγαλοψυχία** όντως ελληνική και **πληρώνουν αναιτίως φόρο αίματος στην αλαζονεία του κυβερνήτη με το θάνατο του δύτη.**

Η στάση των Ελλήνων

Είναι χαρακτηριστική η συμφεροντολογική και δουλοπρεπής συμπεριφορά των Ελλήνων επαγγελματιών, οι οποίοι εκμεταλλεύονται την επίσκεψη, όχι βέβαια για να εξυπηρετήσουν τους **φίλους** και **συμμάχους** τους Αμερικανούς, αλλά για να αποκομίσουν περισσότερα

κέρδη από την παρουσία τους. Αυτό υπαινίσσεται ο συγγραφέας, όταν αναφέρει ότι, ανάμεσα στις άλλες ετοιμασίες:

- Το λιμάνι είχε ετοιμαστεί για **να καλοδεχτεί** τους Αμερικάνους [ειρωνική χροιά]
- Άλλαξαν τις ελληνικές ονομασίες των μπαρ και τις **αντικατέστησαν με αμερικανικές**
- Έφεραν **κορίτσια** [γυναίκες συνοδείας] από τον Πειραιά **για τους ναύτες.**

Το πορτέτο των Αμερικανών

Η διάθεση και η στάση του συγγραφέα απέναντι στους Αμερικανούς φαίνεται σε τρία σημεία.

● Η φράση «**επίσκεψη καλής θελήσεως**» από μόνη της περιέχει **ειρωνεία** αφού αυτή η φράση σήμαινε γενικά, στην κοινή γλώσσα της πολιτικής, τις επισκέψεις ισχυρών συμμαχικών παραγόντων ή πολεμικών πλοίων, οι οποίες στην πραγματικότητα είχαν σκοπό την **επίδειξη δύναμης και ισχύος και την επιβεβαίωση ότι οι Αμερικανοί είχαν ηγετική θέση απέναντι στους συμμάχους τους.** Ιδιαίτερα, την εποχή του **Ψυχρού πολέμου**¹ αυτές

¹ Ο Ψυχρός Πόλεμος ήταν ο γεωπολιτικός, ιδεολογικός και οικονομικός αγώνας μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Κράτησε από το 1947, μέχρι την πτώση του τείχους του Βερολίνου στις 11 Νοεμβρίου 1989 και λίγο αργότερα την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων στα άλλα κράτη επιρροής της ΕΣΣΔ.

Ονομαζόταν Ψυχρός Πόλεμος γιατί δεν διεξήχθη ποτέ ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ. Ο "πόλεμος" έγινε με τη μορφή αγώνα επικράτησης σε διάφορους τομείς όπως τα συμβατικά και τα πυρηνικά όπλα, τα δίκτυα συμμαχιών, οικονομία και οικονομικούς αποκλεισμούς, προπαγάνδα, κατασκοπεία, πολέμους σε περιφερειακά κράτη, και τον ανταγωνισμό για την κατάκτηση του διαστήματος.

Ο Ψυχρός Πόλεμος βασίστηκε στο φόβο και των δυο πλευρών για την απειλή χρήσης πυρηνικών όπλων και για το λόγο αυτό και οι δυο πλευρές ανέπτυξαν πολιτικές αποφυγής της χρήσης τους. Κατά τη διάρκειά του, δε χρησιμοποιήθηκαν ποτέ πυρηνικά όπλα.

οι επισκέψεις είχαν μεγαλύτερη σημασία για την Ελλάδα που μόλις είχε βγει από την αιματηρή εμπειρία του εμφύλιου σπαραγμού. Η ειρωνεία γίνεται ακόμα πιο έντονη με την αμέσως επόμενη φράση του συγγραφέα **έτσι το λένε θαρρώ**.

- Η ειρωνεία επεκτείνεται στις γυναίκες των Αμερικανών αξιωματικών οι οποίες **νιαουρίζανε και δίνουν αλλόκοτη αίσθηση σα μαζευτούνε πολλές**.
- Τέλος, η ειρωνεία φτάνει στα όρια του σαρκασμού με τη φράση **αλίμονο αν αλλάζαν αραξοβόλι τ' αμερικάνικα πολεμικά, με την κουβέντα ενός ντόπιου λιμενάρχη· τι τους είχαν τους κανονισμούς!** Εδώ επισημαίνεται η νοοτροπία των ισχυρών, οι οποίοι περιφρονούν τους νόμους των ανίσχυρων που τους θεωρούν υποτελείς, και η λέξη **ντόπιος** μοιάζει να ηχεί σαν την υποτιμητική αποικιοκρατική λέξη «ιθαγενής».

Ο Αμερικανός καπετάνιος

Η **νοοτροπία των Αμερικανών** προσωποποιείται από το συγγραφέα στον **πλοίαρχο του πολεμικού**, ο οποίος **αγνόησε** τους κανονισμούς, όχι από λεβεντιά, αλλά από την **αλαζονεία** του ισχυρού. Παρόλο που του είχαν γίνει υποδείξεις από το λιμεναρχείο, εκείνος **αδιαφόρησε** λαμβάνοντας τα μέτρα που έκρινε ο ίδιος απαραίτητα. Ο Αμερικανός **περιφρόνησε τους κανονισμούς μιας ολόκληρης χώρας** [όσο μικρή κι αν είναι αυτή!] και η **αλαζονική** στάση του αυτή συνιστά Έγβρη η οποία **τιμωρείται** από την ίδια τη **νομοτέλεια της φύσης**.

Η πολιτική διάσταση του διηγήματος

Στη Σοροκάδα είναι **εμφανής η πολιτική διάσταση**, διότι ο αφηγητής αναφέρεται **ειρωνικά στους Αμερικανούς** και, εξάλλου, το επεισόδιο καταγγέλλει την αλαζονεία του Αμερικανού πλοιάρχου που περιφρονεί τις υποδείξεις του λιμεναρχείου, συγκρούεται με τη φύση και το καράβι του, ίνδαλμα του τεχνικού πολιτισμού και της αμερικανικής ισχύος, συντρίβεται άδοξα στα βράχια. Επομένως, **η σύγκρουση με τη Φύση εξελίσσεται σε αντιπαράθεση πολιτική**.

Αφηγηματική τεχνική — Ο αφηγητής

Στη Σοροκάδα επισημαίνουμε **δύο ιστορίες**. Είναι κατ' αρχήν η προσωπική ιστορία του αφηγητή που συνηθίζει να κολυμπά σ' ένα χαμηλό μόλο, σιμά στο φανάρι του Άι Νικόλα. Αναφέροντας (ο αφηγητής) ότι στον πάτο της θάλασσας υπάρχουν κομμάτια καλώδια και λαμαρίνες περνάει στην άλλη, στην κύρια ιστορία που εγκιβωτίζεται στην πρώτη και είναι το ναυάγιο του αμερικανικού καταδρομικού. «Οι δύο ιστορίες συνδέονται αναχρονιστικά με την αφήγηση και επικοινωνούν με μια ανάληψη: κομμάτια καλώδια και λαμαρίνες». Και στις δύο ιστορίες **θεματικός άξονας είναι η σχέση του ανθρώπου με τη θάλασσα, όταν φυσά νοτιοανατολικός άνεμος (σοροκάδα)**.

Στο διήγημα ο αφηγητής αναλαμβάνει δύο ρόλους. Είναι ήρωας της πρώτης ιστορίας, γνωρίζει το συμβάν με το αμερικανικό πλοίο, ίσως και ως αυτόπτης μάρτυς. Στη δεύτερη δεν συμμετέχει, αλλά ο ρόλος του είναι καθοριστικός: μας περιγράφει το χώρο, μας μιλά για τα πρόσωπα, σχολιάζει τα γεγονότα, διαμορφώνει την εξέλιξη του μύθου.

Ρεαλισμός, νατουραλισμός και ειρωνεία

Ο Κάσδαγλης απεικονίζει **ρεαλιστικά** τα πρόσωπα και γεγονότα δημιουργώντας βαθιές εντυπώσεις χωρίς εξωραϊσμούς. Τα πρόσωπα ηθογραφούνται με **νατουραλιστικές πινελιές**: ο υπερόπτης πλοίαρχος, οι Αμερικανίδες, οι κερδοσκόποι ιδιοκτήτες των μπαρ. **Λιτή** και **παραστατική** η σκηνή της **τραγωδίας** σε τέσσερις γραμμές καθώς και η **έξοχη περιγραφή** του ναυαγισμένου πλοίου που αποδίδεται σχεδόν **φωτογραφικά**.

Ανιχνεύουμε επιπλέον την **ειρωνεία** που **αγγίζει το σαρκασμό**. Ξεκινώντας από τον πολιτικό υπαινιγμό με την **επίσκεψη** καλής θελήσεως, μ' εκείνο το «**κάπως έτσι το λένε θαρρώ**», υπονομεύει και εξουδετερώνει την καλή θέληση της υπερδύναμης. Η **ειρωνεία** επιτείνεται με τις **Αμερικανίδες** που ήρθαν με το ίδιο πλοίο με τα κορίτσια, ταυτίζοντάς τες έμμεσα μαζί τους. **Ειρωνεύεται τους ιδιοκτήτες** κέντρων διασκέδασης που **νοθεύουν την εθνική φυσιογνωμία του νησιού** με την αλλαγή των ονομάτων. Η **ειρωνεία αγγίζει κατ' έξοχήν τον Αμερικανό** με τους αλαζονικούς διαστοχασμούς του και την τιμωρία του και κορυφώνεται στην επιλογική φράση: «**Το κουφάρι** απόμεινε **τρεις μήνες καρφωμένο στα βράχια του χαμηλού μόλου** για να **δοξάζει τους κανονισμούς**».

Άνθρωπος και Φύση

Η σχέση αυτή εμφανίζεται σε **δύο παράλληλες και αντιθετικές πορείες**. Είναι κατ' αρχήν η σχέση που εξελίσσεται μεταξύ του αφηγητή - κολυμβητή και της θάλασσας. Στο νησί, όταν η σοροκάδα κυριαρχεί, δημιουργεί ειδικές συνθήκες, αφού το νησί απομονώνεται και δεν υπάρχει ούτε ατμοπλοϊκή ούτε αεροπορική επικοινωνία. **Ο αφηγητής αποδέχεται τη δαιμονική ορμή της θάλασσας, παίζει μαζί της αναπτύσσοντας μια ευδαιμονιστική, ερωτική σχέση, προφυλάσσοντας τον εαυτό του από τη μανία της σοροκάδας, γνωρίζοντας τα όριά του, δεν υπερβαίνει το σύνορο ασφάλειας, κολυμπά μέχρι το μόλο**. Οι κάτοικοι του νησιού κινούνται στο ίδιο πλαίσιο. Γνωρίζοντας ότι η θύελλα θα ξεσπάσει, **συμμορφώνονται** με τις εντολές του λιμεναρχείου και μετακινούν τα πλοία, μικρά και μεγάλα. Η άλλη πορεία είναι αυτή που επιλέγει **ο Αμερικανός πλοίαρχος, ο οποίος συγκρούεται και αντιμάχεται τις φυσικές δυνάμεις**.

Ο μύθος του διηγήματος μας παραπέμπει σε μια γενικότερη θεώρηση της σχέσης ανθρώπου-φύσης στην ιστορία του κόσμου και **δηλώνει ότι σήμερα η υπαρξιακή σχέση φύσης-ανθρώπου έχει διαταραχθεί σε υπέρτατο βαθμό**. Με την υβριστική μας **πλεονεξία ανατρέψαμε την οντολογική αρμονία του κόσμου**.

Εκφραστικά μέσα

Η σκηνή της καταστροφής περιγράφεται με λιτότητα μέσα σε λίγες μόνο γραμμές ενώ οι εικόνες και τα γεγονότα δίνονται μέσα από μια σειρά εκφραστικών μέσων:

- Το πολεμικό ξέσυρε σα φρόκαλο το σίδερο ⇒ ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ
- Τ' αμερικάνικο καράβι ήταν καθισμένο ψηλά πάνω στα βράχια ⇒ ΜΕΤΑΦΟΡΑ
- Έμοιαζε απείραχτο ⇒ ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ
- Οι Αμερικάνοι πηδούσανε στη θάλασσα σαν τα μπακακάκια ⇒ ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ
- Το καράβι είχε πεθάνει πια... ⇒ ΜΕΤΑΦΟΡΑ
- Το κουφάρι απόμεινε δυο τρεις μήνες καρφωμένο στα βράχια... για να δοξάζει τους κανονισμούς ⇒ ΜΕΤΑΦΟΡΑ - ΕΙΡΩΝΕΙΑ

Οι τεχνικές του συγγραφέα

1 ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ο συγγραφέας αρχίζει:

- από το παρόν
- έπειτα ανατρέχει στη βύθιση του πλοίου
- επανέρχεται εκεί από όπου άρχισε την αφήγηση

3 ΎΦΟΣ

είναι απέριττο

και η χρήση των εικόνων στοχεύει στην παραστατική περιγραφή και την δραματοποίηση των γεγονότων.

2 ΧΡΗΣΗ ΠΟΛΛΩΝ "ΠΡΟΣΩΠΩΝ"

Χρησιμοποιεί και τα τρία πρόσωπα του Ενικού ενώ η χρήση του β' ενικού προσώπου προσδίδει στο κείμενο αμεσότητα και ζωντάνια, τέχνασμα που συναντάμε άλλωστε σ' όλους τους ρεαλιστές συγγραφείς.

4 ΠΥΚΝΗ ΑΦΗΓΗΣΗ

που δεν επιτρέπει συναισθηματικές αναφορές.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

- 1) Η προετοιμασία των ανθρώπων του λιμανιού για την υποδοχή του πλοίου προδίδει την ύπαρξη μιας κατηγορίας ανθρώπων που συντηρούσαν τη μίζερη ύπαρξη τους με την παρουσία του 6^{ου} στόλου στη Μεσόγειο. Το σκηνικό και το κλίμα που δημιουργούνται τεχνητά στο λιμάνι μαρτυρούν την οικονομική εξαθλίωση των κατοίκων του νησιού εκείνη την εποχή, αφού εξαρτιόνταν απ' τις επισκέψεις πολεμικών ή εμπορικών πλοίων.
- 2) Πράγματι στο διήγημα διαπιστώνεται το σχήμα ύβρις –τίσις. Η ύβρις στην αρχαιότητα ήταν η επίδειξη αλαζονικής συμπεριφοράς εκ μέρους των θνητών προς τους θεούς. Οι άνθρωποι συχνά υπερεκτιμούσαν τις πεπερασμένες δυνατότητες τους και υποτιμούσαν τη δύναμη των θεών, γεγονός που επέφερε την τίσιν, δηλαδή την τιμωρία τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας συμπεριφοράς είναι εκείνο του Προμηθέα που έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς για να τη δώσει στους ανθρώπους, προκαλώντας έτσι την οργή τους και την αμειλικτη τιμωρία του. Στο κείμενο του Κάσδαγλη ο καπετάνιος, υπερεκτιμώντας, τόσο τις δικές του δυνατότητες όσο και του πλοίου που κυβερνούσε, αγνόησε προκλητικά τη δύναμη της φύσης, δηλαδή διέπραξε ύβριν με αποτέλεσμα να επέλθει η τίσις, η βύθιση του πλοίου του.
- 3) Το αφήγημα συντίθεται με βάση την έντεχνη αναδρομή στο παρελθόν. Ο συγγραφέας αρχίζει από το παρόν και αμέσως μετά ανατρέχει στη βύθιση του πλοίου, έχοντας ήδη επισημάνει την ύβρι που διέπραξε ο καπετάνιος και τελικά επιστρέφει στο σημείο απ' όπου άρχισε την αφήγηση του. Αυτός ο τρόπος σύνθεσης εξυπηρετεί και βοηθά το συγγραφέα να επικεντρώσει περισσότερο την προσοχή του στο κρίσιμο θέμα της ανθρώπινης αλαζονείας που τίθεται - συχνά κι αναίτια - αντιμέτωπη με δυνάμεις ανεξέλεγκτες. Συχνά η υπερβολική αυτοεκτίμηση οδηγεί σε λανθασμένες εκτιμήσεις, με απρόβλεπτες συνέπειες.

Μήδεια Αναστασίου